

О. О. АФОНІНА

ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ

Практикум

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

О. О. Афоніна

ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ

Практикум

Ніжин – 2023

УДК 911.3:008(076)

A94

Рекомендовано Вченою радою

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

(НДУ ім. М. Гоголя)

Протокол № 6 від 30.11.2023 р.

Рецензенти:

Останчук В. В. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії, туризму та спорту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Філоненко І. М. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії, туризму та спорту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Афоніна О. О.

A94 Географія культури: практикум. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. – 22 с.

Практикум містить завдання до аудиторних занять з курсу «Географія культури». Кожна тема включає перелік контрольних запитань та практичних завдань. Практикум призначений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальностей 106 Географія, 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта (Географія).

УДК 911.3:008(076)

© О. О. Афоніна, 2023

© НДУ ім. М. Гоголя, 2023

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Практична робота № 1. Загальна характеристика географії культури.....	5
Практична робота № 2. Світові та локальні цивілізації.....	6
Практична робота № 3. Категорії географії культури: культурний ландшафт.....	7
Практична робота № 4. Категорії географії культури: культурний ландшафт.....	9
Практична робота № 5. Категорії географії культури: культурне районування території.....	11
Практична робота № 6. Етнічна географія.....	12
Практична робота № 7. Лінгвістична географія.....	15
Практична робота № 8. Конфесійна географія.....	18
Практична робота № 9. Геокультурна характеристика території.....	20
Список використаних джерел.....	22

ПЕРЕДМОВА

Географія культури як наука є складовою частиною суспільної географії та однією з профільних дисциплін при підготовці фахівців географічної спрямованості. Метою засвоєння дисципліни «Географія культури» є ознайомлення студентів із закономірностями формування і розвитку, правилами конструювання та трансформації геокультурних систем.

Практикум підготовлено у відповідності до навчальної програми з даної дисципліни. Запропонований блок практичних робіт складається з двох частин: теоретичної та практичної. Теоретична частина включає перелік контрольних запитань, підготовка відповідей на які активізує самостійну роботу студентів. Практична частина містить завдання, які дають можливість засвоїти теоретико-методологічні основи географії культури як науки, характеризувати головні категорії та підсистеми географії культури, аналізувати елементи національної культури, обґрунтовувати підходи до геокультурного районування світу. Практичні завдання передбачають роботу зі статистичними, картографічними, літературними матеріалами і дають змогу поглибити знання, вміння та розвинути певні професійні компетенції.

Практикум «Географія культури» призначений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальностей 106 Географія, 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта (Географія).

Практична робота № 1

Загальна характеристика географії культури

Мета: визначити структуру та функції географії культури; виявити вплив комплексу чинників на формування культури; охарактеризувати головні концепції географії культури.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «культура».
2. Які групи елементів включає культура? Охарактеризуйте їх.
3. Які головні функції виконує культура у житті суспільства і окремої людини?
4. Як формувалися уявлення про розвиток географії культури протягом XIX-XX ст.?
5. Розкрийте зміст поняття «географія культури».
6. Що є об'єктом і предметом вивчення географії культури? Охарактеризуйте їх.
7. Якою є структура географії культури?
8. Визначте місце географії культури в системі суспільно-географічних наук.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, накресліть схему «Структура географії культури»

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, визначте елементи культури та функції культури. Дайте їх письмову характеристику.

3. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, наведіть по кілька прикладів економічних, історичних та географічних чинників формування культури. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Чинники формування культури

Економічні чинники	Історичні чинники	Географічні чинники

4. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте етапи цивілізаційного розвитку людства. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 2.

Таблиця 2

Етапи цивілізаційного розвитку людства

Тип цивілізації	Етап цивілізаційного розвитку	Спосіб існування	Тип освоєння простору	Тип відносин з природним середовищем

5. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте головні концепції географії культури. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 3.

Таблиця 3

Концепції географії культури

Назва концепції	Автор/ автори	Час виникнення/ зародження	Головні ідеї
Культурного ландшафту			
Культурного регіону та культурного районування			
Просторової дифузії культури			
Акультурації та культурної асиміляції			
Культурної екології			
Територіальної організації культури			

Практична робота № 2**Світові та локальні цивілізації**

Мета: охарактеризувати світові та локальні цивілізації.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, визначте часові межі етапів розвитку світових цивілізацій. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 4.

Таблиця 4

Етапи розвитку світових цивілізацій

Світові цивілізації	Фази життєвого циклу			Тривалість, століть
	Перехідний період	Становлення	Зрілість	
Неолітична				
Ранньокласова				
Антична				
Середньовічна				
Доіндустріальна				
Індустріальна				
Постіндустріальна				

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, визначте головні ознаки світових цивілізацій. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 5.

Головні ознаки світових цивілізацій

Тип цивілізації	Домінантний вид виробництва	Праця та її характер	Провідний тип власності
Аграрна			
Індустріальна			
Постіндустріальна			

3. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте локальні цивілізації постіндустріальної епохи. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 6.

Таблиця 6

Локальні цивілізації постіндустріальної епохи

Локальні цивілізації	Історичне ядро формування	Релігійний фундамент	Пам'ятки Всесвітньої культурної спадщини	Видатні представники культури і спорту
Євразійська				
Західноєвропейська				
Східноєвропейська				
Північноамериканська				
Латиноамериканська				
Африканська				
Японська				
Китайська				
Буддійська				
Індійська				
Мусульманська				
Океанічна				

Практична робота № 3

Категорії географії культури: культурний ландшафт

Мета: проаналізувати еволюцію поглядів на культурний ландшафт; сформувати культурно-ландшафтний образ регіонів; запропонувати проект туристичного бренду території.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «культурний ландшафт».
2. Охарактеризуйте головні концептуальні підходи дослідження культурного ландшафту.
3. Назвіть головні властивості культурного ландшафту.
4. З яких компонентів складається культурний ландшафт? Охарактеризуйте їх.
5. Назвіть типи культурних ландшафтів за співвідношенням інформаційної складової та її носіїв.
6. Охарактеризуйте типи культурних ландшафтів ЮНЕСКО.
7. Назвіть типи культурних ландшафтів за видами історичної діяльності.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, проаналізуйте еволюцію поглядів на культурний ландшафт. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 7.

Таблиця 7

Еволюція поглядів на культурний ландшафт

Назва географічної школи	Головні представники	Період формування концепції культурного ландшафту	Парадигми, напрямки та підходи у формуванні концепції культурного ландшафту
Німецька			
Англо-американська			
Французька			
Російська			

2. Використовуючи дані табл. 8 та систему знань отриманих за час вивчення географічних дисциплін, визначте назви географічних дисциплін, які вивчають елементи географічного ландшафту. Заповніть табл. 8.

Таблиця 8

Елементи географічного ландшафту та дисципліни, які їх вивчають

Елементи ландшафту	Дисципліни
Спільності людей і твори їх господарства та культури	
Рельєф	
Води	
Клімат	
Рослинний світ	
Тваринний світ	
Грунтовий покрив	

3. Використовуючи дані табл. 9 та систему знань отриманих за час вивчення географічних дисциплін, визначте тип господарства, який притаманний відповідним типам і підтипам природокористування. Заповніть табл. 9.

Таблиця 9

Класифікація функціонального використання ландшафту

Тип природокористування	Підтип природокористування	Інноваційне господарство	Традиційне господарство
Промислово-урбаністичний	Міський, селитебний		
	Транспортно-промисловий		
	Гірничопромисловий		
	Сільський, селитебний		
Сільськогосподарський	Землеробський		
	Лучно-сінокосний		
	Пасовищно-тваринницький		
Лісогосподарський	Лісопромисловий		
	Промислово-лісогосподарський		

	Водо- і грунтоохоронний		
	Рекреаційний		
	Санітарно-гігієнічний		

4. Сформууйте культурно-ландшафтний образ регіонів (одного на вибір). Запропонуйте комплекс заходів щодо оптимізації використання культурних ландшафтів території з туристичною метою. Запропонуйте проект туристичного бренду території.

Практична робота № 4

Категорії географії культури: культурний ландшафт

Мета: підготувати опис культурного ландшафту.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, підготуйте опис культурного ландшафту за параметрами (одного на вибір).

Параметри опису культурного ландшафту

Головні географічні (топографічні) характеристики	
1.	Адреса, географічна прив'язка
2.	Назва (історична, сучасна)
3.	Площа території і буферної зони
4.	Кордони території і буферної зони (картосхема, опис кордонів)
5.	Відстань до найближчих центрів розселення та транспортних центрів
Типологічні характеристики	
6.	Тип культурного ландшафту <ul style="list-style-type: none"> • створений за задумом автора • природно сформований • асоційований
7.	Тип культурного ландшафту <ul style="list-style-type: none"> • міський • сільський • садибний • індустріальний • монастирський • інші типи
Статус, правове положення та рівень охорони	
8.	Категорія охорони <ul style="list-style-type: none"> • світова • національна • місцева (регіональна)
9.	Форми охорони <ul style="list-style-type: none"> • музей-заповідник, музей-садиба • національний парк • пам'ятка культури • історичний заказник • історичне поселення • інша режимна історико-культурна територія
10.	Режими охорони ландшафту та буферної зони

<ul style="list-style-type: none"> • консерваційний • регулятивний • реставраційний • адаптаційний • оптимізаційний
11. Обмеження
12. Юридична особа відповідальна за охорону <ul style="list-style-type: none"> • органи влади • відомства • установи • інші організації
13. Форми володіння землею, нерухомістю <ul style="list-style-type: none"> • власність • оперативне управління • безоплатне користування • господарське користування • оренда
14. Правові документи <ul style="list-style-type: none"> • профільні закони • типові положення та інструкції • постанови органів влади • відомчі розпорядження • індивідуальні положення та статuti
Інфраструктурні особливості території
15. Населені пункти і господарські об'єкти
16. Наявність музеїв, освітніх центрів, науково-дослідницьких установ
17. Можливості прийому відвідувачів
18. Адаптація території до відвідування
Фінансове та кадрове забезпечення
19. Джерела і розміри фінансування
20. Професійний склад кадрів
Головні властивості які визначають цінність ландшафту
21. Загальний опис культурного ландшафту
22. Відповідність критеріям цінності
23. Компонентний склад <ul style="list-style-type: none"> • Перелік об'єктів та ділянок які представляють цінність спадщини • Перелік нейтральних об'єктів • Перелік дисгармонійних об'єктів
24. Пам'ятки історії та культури, які розміщені на території ландшафту
25. Пам'ятки природи, які розміщені на території ландшафту
26. Історичні дані
27. Природні характеристики, які визначили специфіку культурного ландшафту
28. Наявність аналогів та визначальні особливості
Планувальні особливості
29. Особливості містобудівної організації
30. Функціональне зонування
Стан культурного ландшафту та структурних об'єктів
31. Характеристика стану культурного ландшафту
32. Характеристика стану пам'яток історії та культури. Втрати

33. Характеристика стану природних об'єктів, які визначають цінність спадщини. Втрати
34. Характеристика стану історичної системи розселення, демографічних та етнокультурних процесів
35. Характеристика стану традиційних форм господарства і природокористування
36. Конфліктні та проблемні ситуації
Організація моніторингу
37. Наявність системи моніторингу культурного ландшафту
38. Результати останнього експертного обстеження культурного ландшафту
Заходи зі збереження та відновлення
39. Обґрунтування і планування робіт: <ul style="list-style-type: none"> • Реконструкція, реставрація, імітації • Рекультивация земель, меліоративні роботи, лісовідновлення • Профілактичні заходи з охорони ландшафту
Наявність документації з охорони, реставрації (реконструкції) і розвитку культурного ландшафту
40. Плани, проекти, програми збереження, відновлення і використання. Міжнародне співробітництво і участь провідних національних наукових, проектних, просвітницьких організацій
41. Наявність і характер картографічних та фотоматеріалів і документів
42. Бібліографія

Практична робота № 5

Категорії географії культури: культурне районування території

Мета: підготувати характеристику історико-географічних регіонів України та світу.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «культурне районування території».
2. Охарактеризуйте головні концепції культурного районування.
3. Назвіть головні види культурного районування території.
4. Охарактеризуйте головні типи культурно-географічних районів.
5. Які критерії включає модель опису культурно-географічного регіону?

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте історико-географічні регіони України. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 10.

Таблиця 10

Характеристика історико-географічних регіонів України

Назва регіону	Склад регіону	Природа і репрезентативні охоронні природні території	Регіональна геоісторія	Регіональні актори	Регіональне співтовариство	Знакові місця і міста
Середня Наддніпрянщина						
Полісся						
Волинь						
Поділля						
Слобожанщина						

Нижня Наддніпрянина							
Донщина							
Нижнє Побужжя							
Бессарабія							
Буковина							
Покуття							
Гуцульщина							
Бойківщина							
Лемківщина							
Опілля							
Закарпаття							

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте історико-геокультурні провінції світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 11.

Таблиця 11

Характеристика історико-геокультурних провінцій світу

Назва провінції	Склад і межі	Етноси	Мови	Релігії	Традиційні заняття	Традиційне житло	Національний одяг	Національна кухня
Західноєвропейська								
Східноєвропейська								
Кавказька								
Середньоазійсько-Казахстанська								
Сибірська								
Далекосхідна								
Центрально-Азійська								
Східно-Азійська								
Південносхідно-Азійська								
Південно-Азійська								
Передньоазійська								
Північноафриканська								
Тропічноафриканська								
Північноамериканська								
Латиноамериканська								
Австралійська								
Океанійська								

Практична робота № 6

Етнічна географія

Мета: розкрити роль етнічних ознак у формуванні етносів; охарактеризувати етнографічні школи країн світу та етнічні ознаки народів світу; підготувати етнографічну характеристику регіонів світу; визначити індекс етнічної мозаїчності адміністративної одиниці.

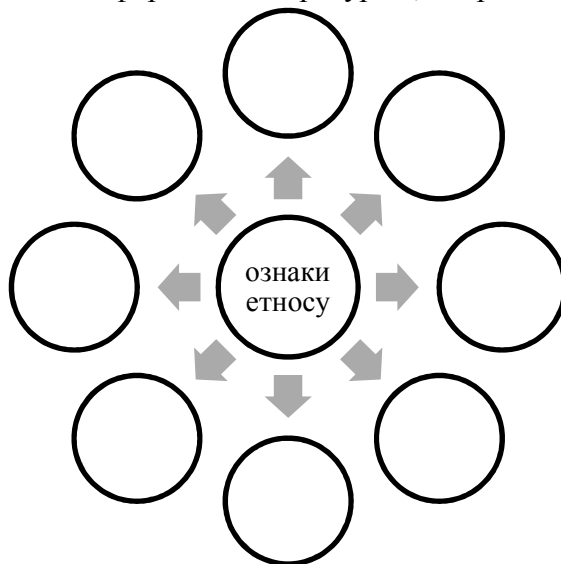
Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «етнічна географія».
2. Охарактеризуйте головні напрями етногеографічних досліджень.
3. Розкрийте зміст поняття «етнос». Які таксономічні одиниці формують структуру етносу?
4. Охарактеризуйте ієрархічні рівні структури етносу.
5. Назвіть та охарактеризуйте види класифікації народів.

6. Розкрийте зміст поняття «етнічний процес». Дайте характеристику етнороз'єднувальному та етнооб'єднувальному процесам.
7. Розкрийте зміст поняття «етнічна територія». Чому вона є змінною у часі та просторі?
8. Розкрийте зміст поняття «етнічний кордон». Які природно-географічні та суспільно-географічні об'єкти виконують функцію етнічних кордонів?

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, накресліть схему «Ознаки етносу».

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, розкрийте роль різних етнічних ознак у формуванні етносів. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 12.

Таблиця 12

Етнічні ознаки

Ознаки етносу	Етноінтегруюча роль	Етнодиференціююча роль
Територія		
Раса		
Мова		
Релігія		

3. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте етнографічні школи країн світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 13.

Таблиця 13

Етнографічні школи країн світу

	Франція	ФРН	Велика Британія і США
Провідні вчені			
Головні теорії етносу			
Провідні ідеї			

4. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте етнічні ознаки народів світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 14.

Етнічні ознаки народів світу

Народ	Самоназва	Мова	Релігія	Етнічна територія
Американці США				
Хіндустанці				
Німці				
Фіни				
Перси				
Бразильці				

5. Проаналізуйте дані табл. 15. Визначте питому вагу найбільших за чисельністю представників етносів світу. На основі отриманих даних, побудуйте колову діаграму «Питома вага найбільш чисельних етносів світу».

Таблиця 15

Найбільші за кількістю представників етноси світу

Етнос	Загальна кількість представників, млн осіб
Китайці	1 311,0
Араби	430,0
Американці США	281,0
Хіндустанці	250,0
Бенгальці	230,0
Банту	200,0
Бразильці	193,0
Мексиканці	147,0
Німці	140,0
Росіяни	132,0
Італійці	130,0
Японці	130,0
Яванці	125,0
Пенджабці	120,0
Англійці	100,0
Біхарці	97,6
Сіамці	90,0
Корейці	81,0
Перси	81,0
Ірландці	80,0
Світ	7743,0

6. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, дайте загальну етнографічну характеристику Латинської Америки, Африки, Австралії та Океанії за планом:

- 1) географічне положення – короткий опис ландшафту, клімату та ресурсів, внутрішньої структури регіону;
- 2) етапи етнічної історії регіону;
- 3) мешканці регіону – «корінні», переселенці, нові етнічні спільноти та їх локалізація;
- 4) мовна приналежність і господарсько-культурна характеристика;

5) сучасні тенденції етнокультурного та етнодемографічного розвитку.

7. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, дайте характеристику автохтонного етносу (одного на вибір) будь-якої країни світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 16.

Таблиця 16

Характеристика автохтонного етносу країни світу

Етнос	
Територія проживання	
Специфіка природного ландшафту	
Головні риси історії етногенезу	
Релігія	
Релігійні свята	
Типи традиційного поселення і житла	
Особливості внутрішнього оздоблення житла	
Види традиційних занять	
Свята, пов'язані з виконанням сільськогосподарських робіт	
Особливості національного одягу	
Традиційний орнамент	
Специфіка традиційної кухні	
Головні національні страви	
Головні обряди (народження дитини, весільний, поховальний та ін.)	
Елементи фольклору (казки, пісні, прислів'я)	
Видатні діячі культури, освіти	
Вплив процесів глобалізації на сучасний стан етносу	
Відкритість до міжнародного діалогу	

8. Використовуючи дані Державної служби статистики України, розрахуйте індекс етнічної мозаїчності однієї з адміністративних областей України за формулою:

$$IEM_j = 1 - \sum_{i=1}^m (d_i)^2 ; \text{де}$$

m – кількість етносів в j-му регіоні;

d_i – питома вага i-го етносу в чисельності населення j-го регіону.

Практична робота № 7 Лінгвістична географія

Мета: охарактеризувати національні лінгвістичні традиції та географію систем писемності; визначити мовну приналежність найбільших за чисельністю населення народів світу.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «лінгвістична географія».
2. Як впливає географічне середовище на характер поширення мовних явищ?
3. Розкрийте зміст поняття «мовний ареал». Назвіть типи мовних ареалів.
4. Розкрийте зміст поняття «ізогласа». Які є типи ізоглас?
5. Розкрийте зміст поняття «мовний союз». Назвіть умови виникнення мовного союзу.
6. Розкрийте зміст поняття «мовна ситуація». Які ознаки визначають характер мовної ситуації?
7. Охарактеризуйте типи мовних ситуацій.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте національні лінгвістичні традиції. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 17.

Таблиця 17

Національні лінгвістичні традиції

Назва	Час виникнення	Засновники	Причини виникнення	Мета і завдання	Мовна основа	Фонетика і граматики
Індійська						
Європейська (антична)						
Китайська						
Арабська						
Японська						

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте географію систем писемності. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 18.

Таблиця 18

Географія систем писемності

Система писемності	Напрямок письма	Країни, у яких поширена система писемності	Приклади мов
Латина			
Кирилиця			
Арабська			
Ієрогліфічна			
Корейська			
Давньоіндійська			
Грецька			
Грузинська			
Вірменська			
Єврейська			
Ефіопська			

3. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте мовні сім'ї та мовні групи світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 19.

Таблиця 19

Мовні сім'ї і групи світу

Мовна сім'я	Кількість представників, млн осіб	Мовна група	Приклади мов	Країни проживання представників
Індоевропейська		Романська		
		Кельтська		
		Германська		
		Індоарійська		
		Слов'янська		
		Балтійська		
		Іранська		
		Албанська		

Мовна сім'я	Кількість представників, млн осіб	Мовна група	Приклади мов	Країни проживання представників
		Грецька		
		Вірменська		
Семіто-хамітська		Семітська		
		Берберська		
		Кушитська		
Північнокавказька		-		
Картвельська		-		
Уральсько-юкагирська		Фіно-угорська		
		Самодійська		
		Юкагирська		
Алтайська		Тюркська		
		Монгольська		
		Тунгусо-манчжурська		
Дравідійська		-		
Сіно-тібетська		Китайська		
		Тібето-бірманська		
Австроазійська		-		
Австронезійська		-		

4. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, визначте мовну приналежність найбільших за чисельністю населення народів світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 20.

Таблиця 20

Мовна приналежність найбільших за чисельністю населення народів світу

Народи	Чисельність населення, млн осіб	Мова і писемність			Країни проживання (питома вага представників у загальній чисельності населення,%)
		Мовна сім'я	Мовна група	Система писемності	
Китайці	1 311,0				
Араби	430,0				
Американці США	281,0				
Хіндустанці	250,0				
Бенгальці	230,0				
Банту	200,0				
Бразильці	193,0				
Мексиканці	147,0				
Німці	140,0				
Росіяни	132,0				
Італійці	130,0				
Японці	130,0				
Яванці	125,0				

Народи	Чисельність населення, млн осіб	Мова і писемність			Країни проживання (питома вага представників у загальній чисельності населення,%)
		Мовна сім'я	Мовна група	Система писемності	
Пенджабці	120,0				
Англійці	100,0				
Біхарці	97,6				
Сіамці	90,0				
Корейці	81,0				
Перси	81,0				
Ірландці	80,0				

5. Розподіліть за мовними групами індоєвропейські мови (словенська, грецька, бенгалі, литовська, бретонська, білоруська, македонська, португальська, молдавська, кашубська, афганська, осетинська, англійська, іспанська, ірландська, албанська, хетська, санскрит, ретороманська, сербохорватська, румунська, провансальська, африкаанс, латиська, ідиш, шотландська, готська, циганська, таджицька, осетинська, ісландська). У яких країнах мешкають їх носії?

6. Розподіліть за мовними сім'ями наступні мови (мегрельська, перська, киргизька, мордовська, туркменська, фінська, нижньолужицька, азербайджанська, іврит, урду, башкирська, естонська, бурятська, карельська, англійська, каталанська, арабська, коряцька, японська, ненецька, вепська, мансійська, прусська, абхазька, марійська, грузинська, монгольська, алеутська, фламандська, тохарська, угорська, хінді, кетська, сванська, чуваська, корейська, ханти, узбецька, ідиш, курдська). У яких країнах мешкають їх носії?

Практична робота № 8

Конфесійна географія

Мета: охарактеризувати головні концепції сучасної географії релігій та найважливіші релігій світу; проаналізувати структуру геоконфесійних регіонів світу; визначити індекс релігійної мозаїчності та показники забезпеченості релігійними громадами регіонів України.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст поняття «конфесійна географія».
2. Назвіть та охарактеризуйте теоретико-методологічні традиції дослідження релігійної сфери.
3. Розкрийте зміст поняття «конфесійний простір».
4. Назвіть та охарактеризуйте елементи територіальної структури конфесійного простору.
5. Які чинники впливають на формування геоконфесійної ситуації?

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте головні концепції сучасної географії релігій. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 21.

Концепції сучасної географії релігій

Назва концепції	Автор/ автори	Час виникнення/ зародження	Головні ідеї
Територіальних релігійних систем			
Релігійних ландшафтів і просторів			
Релігійних районів та релігійно-географічного районування			

2. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте найважливіші релігії світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 22.

Таблиця 22

Критерії	Християнство	Іслам	Буддизм	Індуїзм
Час виникнення				
Місце виникнення				
Засновник				
Ареал розповсюдження				
Назва храмових будівель				
Головні гілки				
Основи віросповідання та культу				
Особливості календаря				
Свята				
Молитва				
Етноси, які сповідують дану релігію				
Вплив на суспільні відносини і норми поведінки у побуті				

3. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, охарактеризуйте геоконфесійні регіони світу. Результати роботи оформіть у вигляді табл. 23.

Таблиця 23

Характеристика геоконфесійних регіонів світу

Геоконфесійний регіон	Геоконфесійні провінції	Переважаюча релігія

4. Використовуючи дані Державної служби статистики України та обласних департаментів культури і туризму, національностей та релігій, розрахуйте

- індекс релігійної мозаїчності адміністративних областей України

$$R_j = 1 - \sum_{i=1}^n (P_r)^2; \text{ де}$$

R_j – індекс релігійної мозаїчності;

P_r – питома вага релігійних громад певної конфесії у релігійно-конфесійній структурі регіону.

- показник забезпеченості населення адміністративних областей України релігійними громадами

$$P_r = \frac{R}{N}; \text{ де}$$

R – кількість релігійних громад регіону;

N – чисельність населення регіону, тис осіб

- показник забезпеченості населених пунктів адміністративних областей України релігійними громадами

$$P_n = \frac{R}{P}; \text{ де}$$

R – кількість релігійних громад регіону;

P – кількість населених пунктів у регіоні.

Практична робота № 9

Геокультурна характеристика території

Мета: підготувати геокультурну характеристику території.

Завдання

1. Використовуючи різні види інформаційних ресурсів, підготувати геокультурну характеристику території країни (однієї на вибір) за планом:

- ❖ Культурно-географічне положення території країни
  - положення по відношенню до культурних світів (цивілізацій)
  - положення по відношенню до культурних регіонів (поясів, зон) країни
  - положення по відношенню до культурних ареалів (областей, районів) країни
  - положення по відношенню до історико-культурних центрів країни
- ❖ Еколого-культурні особливості
  - природна основа і культурні ландшафти
  - вплив природних умов на культуру
  - вплив культурних процесів на природне середовище
- ❖ Соціокультурні особливості
  - чисельність і густота населення
  - статеві-вікова структура населення
  - типи поселень та їх культурна специфіка
  - топонімічне «збарвлення» території
  - міграційні процеси
  - регіональна політична культура
- ❖ Етнокультурні особливості населення
  - етнічний склад населення (національні групи)
  - культурні особливості населення
    - рівень освіченості населення

- релігії
- етнографічні відмінності населення
- лінгвістичні особливості
- географія творчої діяльності населення
  - мистецтво (література, живопис, музика та ін.)
  - наука
  - культура побуту
  - народна культура
- ❖ Господарсько-культурні особливості
  - традиційні знаряддя праці і способи господарювання
  - переважаючі типи економічної спеціалізації
  - рівень розвитку транспорту
  - професійний склад населення

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афоніна О. О. Географія культури: навч. посібник. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. 336 с.
2. Дністрянський М. С. Етнографія України: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 232 с.
3. Павлов С. В. Географія релігій: навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. Київ: АртЕК, 1999. 504 с.
4. Потапова А. Г. Географія науки і культури: конспект лекцій. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. 92 с
5. Ровенчак І. І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: монографія. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 240 с.
6. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.
7. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2001. 556 с.
8. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 744 с.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

О. О. АФОНІНА

ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ

Практикум

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – О. В. Борщ

Книга друкується в авторському редагуванні.

Підписано до друку 13.12.23 р.
Гарнітура Times
Замовлення № 862

Формат 60x84/16
Обл.-вид. арк. 0,71
Ум. друк. арк. 1,4

Папір офсетний
Електронне вид-ня

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.

м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631) 7–19–72

E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.